

UNIVERZITA SV. CYRILA A METODA V TRNAVE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

ZBORNÍK ABSTRAKTOV

Z INTERDISCIPLINÁRNEJ DOKTORANDSKEJ KONFERENCIE

LOQUERE

VI

DÁTUM KONANIA: 4.3. 2025

Interdisciplinárna doktorandská konferencia

LOQUERE VI

Zborník abstraktov

Zostavili: Samuel Žeňuch – Ľubomír Haršány

Návrh obálky: Ľubomír Haršány

Texty neprešli jazykovou korektúrou.

© Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2025

© Autori jednotlivých abstraktov

Publikácia bola schválená Edičnou radou Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave a vedením Filozofickej fakulty Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave.

Vydavateľ: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Filozofická fakulta

Prvé vydanie, 2025

Publikované: <https://ff.ucm.sk/sk/interdisciplinarna-doktorandska-konferencia-loquere/>

Trnava 2025

ISBN 978-80-572-0495-4

Obsah

Sekcia etnológie, historických vied a filozofie

Lubomír HARŠÁNY: Výchova a vzdelávanie v stoickej filozofii.....	6
Viktória NOVÁKOVÁ: Návrat človeka k sebe samému v koncepcii L. Feuerbacha.....	8
Timotej SMUTNÝ: Slobodná vôľa - nezapríčená príčina v kontexte filozofie Friedricha Nietzscheho a existenciálnej fyziky Sabine Hossenfelder	10
Denis DULOVICS: K pojmu ľudskej dôstojnosti ako multidimenzionálnemu pojmu.....	12
Katarína BRISUDOVÁ: Fenomén ľudskej dôstojnosti z pohľadu kontraktualistických teórií novoveku.....	14
Branislav ČÁP: Skratka k zmyslu – Prázdny prísľub transjektivity	16
Terézia POLÁKOVÁ: Väzby a presahy filozofie kultúry a kultúrnej praxe: výchova umením a modely kultivácie človeka v klasickej nemeckej filozofii.....	18
Filip KNIŽKA: Generálna skepsa nefunguje	20
Dominik NOVOSÁD: Existenciálny rozmer filozofického života a diskurzu vo vzťahu k exemplárnej tradícii živých vzorov v Senecových listoch.	22
Tetiana KUCHER: Zachovanie národnej identity ukrajinskej menšiny v Trnave a Trnavskom kraji: kultúrne a jazykové aspekty.....	24
Marcel DEMČÁK: Postup politických úradov prvej inštalácie na Slovensku v období medzivojnovnej ČSR pri verejných zhromaždeniach, schôdzach, štrajkoch, demonstráciách a výtržnostiach.....	26
Diana KMEŤOVÁ MIŠKOVIČOVÁ: Príbeh oltára svätého Jána Nepomuckého z Handlovej	28

Sekcia filológie, psychológie a politológie

Patricia GAJDOŠOCIOVÁ: Prediktory klimatickej úzkosti.....	31
Bernhard UNTERER: „Televízne deti“ ako spoločenský a jazykový fenomén v juhovýchodnej Európe.....	33
Eliseo GUARDADO SALGUERO: Lyrické oživenie historických popových „hooks“ v súčasných médiách	35
Veronika HUDÁKOVÁ: Štruktúry tvorené <i>multi-</i> a <i>poly-</i> v anglickej botanickej terminológii	37
Klára KORMUTHOVÁ: Podobnosti a rozdiely v českej a slovenskej recepcii súčasnej ruskej prózy	39
Mikhail KIPCHATOV: Ruské a slovenské parémie s komponentmi „oheň“ a „voda“: pokus o lingvokulturologickú analýzu	41
Alexander HRIČKO: Sentimentalizmus na pozadí „Cesty J. J. Rousseaua do Parakletu“ v preklade V. A. Žukovského.....	43
Dominik GAZDIČ: Jazyková osobnosť emigranta do zámoria z bývalého okresu Giraltovce a jej odraz v jazyku a literatúre.....	45

Lenka VRAŽDOVÁ: Film T-34 cez prizmu teórie Vladimira Proppa	47
Samuel ŽEŇUCH: Pragmatické aspekty medzijazykovej homonymie na materiáli rusko-slovenských interlingválnych homoným	49
Alina URAZBEKOVA: Современные русскоязычные антипословицы в комментариях социальной сети YouTube	51
Martin ŠOMAN: Štrukturalizácia hegemonie v epoche vznikanja subordinovaných kontraideológií.....	53

Sekcia etnológie, historických vied a filozofie

Výchova a vzdelávanie v stoickej filozofii

Mgr. Ľubomír HARŠÁNY

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá potenciálom stoickej filozofie pre výchovu a vzdelávanie, jej využitia v moderných prístupoch, a reflexii diel antických stoikov na túto problematiku. Otázka výchovy v stoicizme síce bola stoikmi do istej miery rozvíjaná, avšak v súčasnosti, kedy sa stoicizmus aplikuje predovšetkým na rovine individualistickej, tomuto rozmeru stoicizmu mnoho priestoru venovaného nie je. V súčasnej literatúre, ako aj priamo v antických textoch je v popredí terapeutický a morálny prínos stoickej etiky pre jednotlivca, nakoľko v tejto oblasti stoici písali viac. Stoicizmus je však vo svojej podstate veľmi spoločensky orientovaná filozofia, a vo veľkej miere sa dotýka aj rodinného života a výchovy. V tomto príspevku sú reflektované práve moderné publikácie, ktoré sa dotýkajú problematiky výchovy a vzdelávania ako aj texty antických stoikov, ktorí o výchove a vzdelávaní zo svojho pohľadu písali už pred dvoma miléniami. Cieľom príspevku je reflektovať, porovnať a priblížiť potenciál stoickej etiky pre potreby morálnej výchovy, a to z pohľadu súčasnej psychológie a popularizačnej literatúry, ale aj z pohľadu zásadných postáv antického stoicizmu, a to Zénona z Kitiónu, Chrysippa, Senecu, Epiktéta a Marca Aurelia.

Kľúčové slová: výchova, vzdelávanie, stoicizmus, etika, antický stoicizmus, moderný stoicizmus.

Upbringing and education in stoic pilosophy

Mgr. Ľubomír HARŠÁNY

Abstract

The article deals with the potential of Stoic philosophy for upbringing and education, its use in modern approaches, and the reflection of the works of the ancient Stoics on this issue. Although the question of upbringing in Stoicism was addressed by the Stoics to a certain extent, nowadays, when Stoicism is applied primarily on the individualistic level, there is not much space devoted to this dimension of Stoicism. In contemporary literature, as well as directly in ancient texts, the therapeutic and moral benefit of Stoic ethics for the individual is in the foreground, as the Stoics wrote more in this area. However, Stoicism is in its essence a very socially oriented philosophy, and to a large extent it also affects family life and education. This article reflects modern publications that touch on the issue of education and training, as well as the texts of the ancient Stoics, who wrote about education and training from their point of view two millennia ago. The aim of the article is to reflect, compare and take a closer look at the potential of Stoic ethics for the needs of moral education, from the point of view of contemporary psychology and popularizing literature, but also from the point of view of the fundamental figures of ancient Stoicism, namely Zeno of Citium, Chrysippus, Seneca, Epictetus and Marcus Aurelius.

Keywords: education, upbringing, stoicism, ethics, ancient stoicism, modern stoicism.

Kontaktné údaje:

Mgr. Ľubomír Haršány

Katedra filozofie a aplikovanej filozofie, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

harsany1@ucm.sk

Návrat človeka k sebe samému v koncepcii L. Feuerbacha

Mgr. Viktória NOVÁKOVÁ

Abstrakt

Príspevok sa venuje analýze interného fundamentu človeka v koncepcii L. Feuerbacha. Interpretuje naturalistickú ľudskú podstatu vo vzťahu k vybraným obdobiam dejín filozofie. Zameriava sa na Feuerbachovu kritiku abstraktnej duchovnosti a elimináciu ľudskej telesnosti vo vybraných dejinných koncepciách. Musíme poukázať, že v myslení Platóna sa dostávame k separácii empirického sveta a sveta večných ideí. Koncept Descartesa uviedol do popredia výrazne rozdelenie človeka na ducha a telo. Filozofia Hegla sa striktno orientovala na absolútneho ducha a jeho pôsobenie v senzualistickom svete. Separácia od empirie a striktné zameranie na duchovnosť zapríčiňuje stratu vnútornej povahy človeka rozplývajúcu sa v abstrakciách. Článok poukazuje, že podľa Feuerbacha odcudzenie sa vlastnému telu prináša okresanie skutočnej podstaty človeka. Jeho pohľad sa zameriava na nazeranie duchovnosti ako k čisto ľudskej a prirodzenej potrebe. Naturalizmus do filozofie vnáša nový pohľad na ľudskú prirodzenosť. U Feuerbacha v centre pozornosti stojí človek jeho potreby a medziľudské vzťahy. Musíme vyzdvihnúť, že prirodzené ľudské telo sa opäť dostalo do dôležitej pozície. Cez telo človek vníma, pociťuje, spoznáva, premýšľa, prežíva a tvorí vzťahy v spoločnosti.

Kľúčové slová: naturalizmus, Feuerbach, telesnosť, dejiny filozofie, ľudská prirodzenosť.

The Return of the Human to Itself in L. Feuerbach's Conception

Mgr. Viktória NOVÁKOVÁ

Abstract

This paper analyses the internal foundation of the human in L. Feuerbach's conception. It interprets the naturalistic human essence in relation to selected periods of the history of philosophy. The focus is on Feuerbach's critique of abstract spirituality and the elimination of human corporeality in selected historical concepts. It is necessary to highlight that Plato's thought leads to the separation of the empirical world from the world of eternal ideas. Descartes' concept prominently emphasized the division of man into spirit and body. Hegel's philosophy was strictly oriented toward the absolute spirit and its activity in the sensualist world. The separation from empiricism and the strict focus on spirituality result in the loss of the inner nature of man, which dissolves into abstractions. The article points out that according to Feuerbach, estrangement from one's own body diminishes the true essence of humanity. His perspective focuses on viewing spirituality as a purely human and natural need. Naturalism introduces a new perspective on human nature into philosophy. The human, their needs, and interpersonal relationships are at the centre of Feuerbach's attention. It must be emphasized that the natural human body regained its significance. Through the body, the human perceives, feels, understands, thinks, experiences, and forms relationships in society.

Keywords: naturalism, Feuerbach, corporeality, the history of philosophy, human nature.

Kontaktné údaje:

Mgr. Viktória Nováková

Katedra filozofie, Filozofická fakulta

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

viktoria.novakova@student.upjs.sk

Slobodná vôľa - nezapríčená príčina v kontexte filozofie Friedricha Nietzscheho a existenciálnej fyziky Sabine Hossenfelder

Mgr. Timotej SMUTNÝ

Abstrakt

Pojem slobodná vôľa v poslednej dobe čelí čoraz častejším pokusom o jeho delegitimizáciu. Tieto pokusy prichádzajú najmä zo strany vedných oblastí, akými sú fyzika alebo neuroveda, ktorých zistenia poukazujú na deterministické zákony prírody, alebo procesy, ktoré ovplyvňujú ľudské správanie. Principiálnu nezlučiteľnosť pojmu slobodná vôľa s aktuálnym stavom vedeckých poznatkov obhajuje aj teoretická fyzička Sabine Hossenfelder vo svojej práci *Existenciálna fyzika*, pričom sa viackrát odvoláva na filozofiu Friedricha Nietzscheho. Hossenfelder na vyjadrenie nelogickosti pojmu slobodná vôľa používa Nietzscheho výrok o nezapríčinenej príčine, pričom ho označuje za oxymoron. Túto interpretáciu spomínaného Nietzscheho výroku považujeme v kontexte Hossenfelderovej tvrdení za redukcionistickú a dekontextualizovanú. Napriek tomu, že sa Nietzsche ku konceptu slobodnej vôle vo svojich textoch stavia kriticky, upozorňuje aj na riziko vytvorenia a uctievania nového idolu – vedy, je skeptický voči existencii objektívnej a nemennej pravdy. Naša práca sa zameriava na analýzu Nietzscheho postojov k slobodnej vôli, pravde, ľudskému poznaniu a vede. Príspevok na základe analýzy Nietzscheho filozofických textov konfrontuje Hossenfelderovej redukcionistické výklady slobodnej ľudskej vôle a upozorňuje na dekontextualizáciu a s ňou súvisiacu dezinterpretáciu Nietzscheho filozofie.

Kľúčové slová: Nietzsche, slobodná vôľa, scientizmus, existenciálna fyzika.

Free Will - Uncaused Cause in the Context of Friedrich Nietzsche's Philosophy and Existential Physics by Sabine Hossenfelder

Mgr. Timotej SMUTNÝ

Abstract

The term free will has recently faced increasing attempts to delegitimise it. These attempts come mainly from scientific fields such as physics or neuroscience, whose findings point to deterministic laws of nature or processes that influence human behaviour. The theoretical physicist Sabine Hossenfelder also defends the fundamental incompatibility of the term free will with the current state of scientific knowledge in her work *Existential Physics*, referring several times to the philosophy of Friedrich Nietzsche. Hossenfelder uses Nietzsche's statement about uncaused cause to express the illogicality of the term free will, describing it as an oxymoron. We consider this interpretation of the aforementioned Nietzschean statement to be reductionist and decontextualized in the context of Hossenfelder's argument. Although Nietzsche is critical of the concept of free will in his texts, he also warns of the risk of creating and worshipping a new idol - science. He is sceptical about the existence of an objective and immutable truth. Our work focuses on the analysis of Nietzsche's views on free will, truth, human knowledge and science. Based on an analysis of Nietzsche's philosophical texts, the article confronts Hossenfelder's reductionist interpretations of human free will and exposes the decontextualization and related misinterpretation of Nietzsche's philosophy.

Key words: Nietzsche, free will, scientism, existential physics.

Kontaktné údaje:

Mgr. Timotej Smutný

Katedra etickej a občianskej výchovy, Pedagogická fakulta

Univerzita Komenského v Bratislave

smutny@fedu.uniba.sk

K pojmu ľudskej dôstojnosti ako multidimenzionálnemu pojmu

Mgr. Denis DULOVICS

Abstrakt

Text sa zaoberá pojmom ľudskej dôstojnosti a jeho nejednoznačnosťou, ktorá vyplýva z rôznorodých prístupov k danému pojmu. Autor predstavuje viaceré koncepcie ľudskej dôstojnosti, pričom sa sústreďuje na jej chápanie v dielach I. Kanta a H. Arendt. Kedy Kant považuje dôstojnosť za neodňateľnú hodnotu človeka, založenú na jeho autonómii ako morálnej bytosti. Naopak, Arendtová argumentuje, že dôstojnosť je viazaná na príslušnosť k spoločnosti/národu a nemožno ju odvodiť výlučne z idealistickej koncepcie slobodnej bytosti. Predložené koncepcie, rovnako ako ďalšie filozofické prístupy k ľudskej dôstojnosti, zdôrazňujú rôzne aspekty tohto pojmu. Text preto obhajuje tézu, že tieto prístupy sa nevyklučujú, ale naopak dopĺňajú. Žiadna z koncepcií nepredstavuje nevyhnutnú podmienku priznania dôstojnosti – každá je iba dostačujúca. Tento pluralitný pohľad umožňuje širšie vnímanie ľudskej dôstojnosti a jej uplatnenie na väčšiu časť ľudského druhu. Záver ukazuje, že nejednoznačnosť pojmu ľudskej dôstojnosti neznamena jeho nekonzistentnosť, ale skôr flexibilitu, ktorá umožňuje jeho aplikáciu v rôznych kontextoch. Takéto chápanie ponúka dôležité nástroje na riešenie súčasných výziev v oblasti ochrany ľudských práv a posilnenia demokratických hodnôt v pluralitných spoločnostiach.

Kľúčové slová: ľudská dôstojnosť, autonómia, spoločnosť, morálka, sloboda.

On the Concept of Human Dignity as a Multidimensional Notion

Mgr. Denis DULOVICS

Abstract

The text explores the concept of human dignity and its ambiguity, which arises from the diverse approaches to this notion. The author presents various conceptions of human dignity, focusing on its interpretation in the works of I. Kant and H. Arendt. Kant considers dignity an inalienable value of the human being, based on their autonomy as a moral entity. In contrast, Arendt argues that dignity is tied to membership in a society or nation and cannot be derived solely from an idealistic conception of a free being. The presented conceptions, along with other philosophical approaches to human dignity, emphasize different aspects of the notion. The text defends the thesis that these approaches are not mutually exclusive but rather complementary. No single conception represents a necessary condition for recognizing dignity—each is merely sufficient. This pluralistic perspective enables a broader understanding of human dignity and extends its application to a larger portion of the human species. The conclusion highlights that the ambiguity of human dignity does not indicate its inconsistency but rather its flexibility, allowing for application in various contexts. Such an understanding provides important tools for addressing contemporary challenges related to the protection of human rights and the strengthening of democratic values in pluralistic societies.

Keywords: human dignity, autonomy, society, morality, freedom.

Kontaktné údaje:

Mgr. Denis Dulovics

Katedra filozofie, Filozofická fakulta

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

denis.dulovics@umb.sk

Fenomén ľudskej dôstojnosti z pohľadu kontraktualistických teórií novoveku

Mgr. Katarína BRISUDOVÁ

Abstrakt:

Fenomén ľudskej dôstojnosti sprevádza dejiny európskej kultúry a civilizácie už celé stáročia. Vplyvom historických udalostí a dôsledkov 20. storočia sa po druhej svetovej vojne, v roku 1948 sformovala Všeobecná deklarácia ľudských práv, ktorá ľudskú dôstojnosť postavila na piedestál ako základ slobody. V tejto súvislosti, v kontexte kontraktualistických teórií Thomasa Hobbesa a Johna Locka, nachádzame odlišné, no komplementárne pohľady na ľudskú dôstojnosť. Zatiaľ čo Hobbes chápe dôstojnosť ako spoločenské uznanie, ktoré možno získať v prostredí občiansko-politickej spoločnosti, Locke naopak vidí dôstojnosť ako niečo, čo pramení z prirodzených práv a individuálnej slobody. Táto rozdielnosť pohľadov ukazuje na napätie medzi kolektívnymi záujmami spoločnosti a individuálnymi požiadavkami jednotlivca. Ukazuje sa, že kým Hobbesovo chápanie legitimizuje moc štátu ako nástroj na zabezpečenie poriadku, Locke nám pripomína, že moc má svoje hranice; ktoré vyplývajú z dôstojnosti a práv jednotlivca. Tento príspevok nás vedie k zásadnej otázke, či je možné ľudskú dôstojnosť posilniť zvýšením autority, alebo by to mala byť okrem iného hranica, ktorá takejto moci zamedzuje naplno sa prejaviť. Súčasnou optikou nie je ľudská dôstojnosť len akýmsi dedičstvom minulosti, ale aj nevyhnutným a kľúčovým ukazovateľom pri súčasných výzvach pre demokratické štáty.

Kľúčové slová: ľudská dôstojnosť, Locke, kontraktualizmus, prirodzené práva, Hobbes.

The phenomenon of human dignity from the perspective of contractualist theories in early modern philosophy

Mgr. Katarína BRISUDOVÁ

Abstract

The phenomenon of human dignity has accompanied the history of European culture and civilization for centuries. Influenced by the historical events and consequences of the 20th century, the Universal Declaration of Human Rights was formulated after World War II in 1948, placing human dignity on a pedestal as the foundation of freedom. In this context, within the framework of the contractualist theories of Thomas Hobbes and John Locke, we find differing yet complementary perspectives on human dignity. While Hobbes perceives dignity as a form of social recognition that can be acquired within a civil-political society, Locke, on the other hand, views dignity as something rooted in natural rights and individual freedom. This divergence in perspectives highlights the tension between the collective interests of society and the individual demands of its members. It becomes evident that while Hobbes' understanding legitimizes the power of the state as a tool for maintaining order, Locke reminds us that power has its limits, derived from the dignity and rights of the individual. This discussion leads us to a fundamental question: can human dignity be strengthened by increasing authority, or should it instead serve as a boundary that prevents such power from fully manifesting. From a contemporary perspective, human dignity is not merely a legacy of the past but also a crucial and indispensable indicator in addressing the current challenges faced by democratic states.

Keywords: human dignity, Locke, contractualism, natural rights, Hobbes.

Kontaktné údaje:

Mgr. Katarína Brisudová
Katedra filozofie, Filozofická fakulta
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
katarina.brisudova@student.umb.sk

Skratka k zmyslu – Prázdny prísľub transjektivy

Mgr. Branislav ČÁP

Abstrakt:

Koncept transjektivy, ktorý zaviedol kognitívny vedec John Vervaeke, navrhuje, že význam nie je ani čisto subjektívny, ani objektívny, ale vzniká prostredníctvom vzťahovej interakcie. Táto perspektíva spochybňuje tradičné dichotómie v epistemológii a estetike a ponúka strednú cestu, kde sa význam spoluvytvára prostredníctvom zapojenia sa do sveta. Zatiaľ čo transjektivita poskytuje presvedčivý model na pochopenie vnímania a vytvárania významu, pri aplikácii na umeleckú kritiku čelí významným koncepčným a praktickým obmedzeniam. Tento článok kriticky skúma silné a slabé stránky transjektivy pri hodnotení umenia. Na jednej strane je model v súlade s fenomenológiou (Heideggerovo Bytie a čas), pragmatizmom (Deweyho umenie ako skúsenosť) a teóriami dynamickej interpretácie, pričom uznáva vyvíjajúcu sa povahu významu. Na druhej strane jej nejednoznačnosť a nedostatok konkrétnych hodnotiacich kritérií sťažuje uplatnenie v štruktúrovanej kritickej analýze. Bez systematickej metódy na rozlíšenie umeleckej kvality mimo vzťahovej interakcie riskuje transjektivita zredukovať kritiku na nekonečnú súhru interpretácií. Prostredníctvom prípadových štúdií, ako sú *Infinity Mirror Rooms* od Yayoi Kusama a *Fountain* Marcela Duchampa, je možné sledovať praktické dôsledky transjektivy v umeleckom diskurze. V konečnom dôsledku, zatiaľ čo model ponúka cennú optiku na pochopenie významu ako vznikajúceho, jeho obmedzenia si vyžadujú integráciu s inými analytickými rámcami, ako je štrukturalizmus a neuroveda, aby sa vytvoril robustnejší prístup k hodnoteniu umenia.

Kľúčové slová: transjektivita, objektivita, subjektivita, umenie.

A Shortcut to Meaning: The Hollow Promise of Transjectivity

Mgr. Branislav ČÁP

Abstract

The concept of transjectivity, introduced by cognitive scientist John Vervaeke, proposes that meaning is neither purely subjective nor objective, but emerges through relational interaction. This perspective challenges traditional dichotomies in epistemology and aesthetics and offers a middle ground where meaning is co-created through engagement with the world. While transjectivity provides a compelling model for understanding perception and meaning-making, it faces significant conceptual and practical limitations when applied to art criticism. This article critically examines the strengths and weaknesses of transjectivity in art appreciation. On the one hand, the model is consistent with phenomenology (Heidegger's Being and Time), pragmatism (Dewey's Art as Experience), and theories of dynamic interpretation, while acknowledging the evolving nature of meaning. On the other hand, its ambiguity and lack of specific evaluative criteria make it difficult to apply in structured critical analysis. Without a systematic method for discerning artistic quality outside of relational interaction, transjectivity risks reducing criticism to an endless interplay of interpretations. Through case studies such as Yayoi Kusama's Infinity Mirror Rooms and Marcel Duchamp's Fountain, it is possible to trace the practical implications of transjectivity in artistic discourse. Ultimately, while the model offers a valuable lens for understanding meaning as emergent, its limitations require integration with other analytical frameworks such as structuralism and neuroscience to create a more robust approach to art appreciation.

Keywords: transjectivity, objectivity, subjectivity, art.

Kontaktné údaje:

Mgr. Branislav Čáp

Katedra filozofie a aplikovanej filozofie, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

cap2@ucm.sk

Väzby a presahy filozofie kultúry a kultúrnej praxe: výchova umením a modely kultivácie človeka v klasickej nemeckej filozofii

Mgr. Terézia POLÁKOVÁ

Abstrakt

Kultúru tvoríme aktivitami: účasťou aj recepciou, kreativitou, šírením kultúrnych obsahov ako aj sprostredkovaním a odovzdávaním kultúrnych hodnôt. Od začiatku dejín filozofického myslenia rôzni myslitelia identifikovali výchovné modely a prístupy, ktorých ambíciou bola kultivácia človeka. Mnohé z nich ponúkali a overovali praktické riešenie otázok, či je možné vo výchovných procesoch využívať umenie. Ich súčasťou bolo aj hľadanie odpovedí na otázky, či je možné aby sa človek vychovával prostredníctvom krásnych diel? Robia krásne umenia človeka lepším? V priebehu dejín estetiky sa nastolenými problémami intenzívne zaoberali predstavitelia nemeckej klasickej filozofie, pričom sa sústredili na problém, ako prispieva umenie a samotný umelec k harmónii spoločnosti. V predkladanom príspevku sa sústredíme na prístupy nemeckých dramatikov a filozofov (Friedrich Schiller, Johann Wolfgang von Goethe, Gotthold Ephraim Lessing), ktorí sa sústredili aj na dôležitú tému súčasnej kultúrnej politiky: práce s publikom a návštevníkmi. Analýzou vybraných spisov, úvah a myšlienok budeme identifikovať kľúčové prístupy vo vnímaní človeka a estetickej výchovy. Zámerom štúdie je analyzovať väzby a presahy medzi konceptami klasickej estetickej výchovy a modelmi kultiváciu jedinca v kultúre a umení, ktoré sformulovala umelecká prax.

Kľúčové slová: filozofia kultúry, estetická výchova, práca s publikom, nemecká filozofia, estetika, divadlo.

**Links and overlaps between philosophy
of culture and cultural practice: education through art and models
of human cultivation in classical German philosophy**

Mgr. Terézia POLÁKOVÁ

Abstract

We create culture through activities: participation and reception, creativity, the dissemination of cultural content as well as the mediation and transmission of cultural values. Since the beginning of the history of philosophical thought, various thinkers have identified educational models and approaches whose ambition has been the cultivation of human beings. Many of them have offered and verified practical solutions to the question of whether the arts can be used in educational processes. They also included the search for answers to the questions: is it possible for a person to be educated through beautiful works of art? Do beautiful arts make a person better? In the course of the history of aesthetics, the issues raised were intensively addressed by representatives of German classical philosophy, focusing on the problem of how art and the artist himself contribute to the harmony of society. In the present paper we will focus on the approaches of German dramatists and philosophers (Friedrich Schiller, Johann Wolfgang von Goethe, Gotthold Ephraim Lessing), who also focused on an important topic of contemporary cultural politics: working with audiences and visitors. By analysing selected writings, reflections and ideas, we will identify key approaches in human perception and aesthetic education. The intention of the study is to analyse the links and overlaps between the concepts of classical aesthetic education and the models of the cultivation of the individual in culture and art formulated by artistic practice.

Keywords: philosophy of culture, aesthetic education, work with the audience, German philosophy, aesthetics, theatre.

Kontaktné údaje:

Mgr. Terézia Poláková

Katedra filozofie, Inštitút estetiky a umeleckej kultúry, Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

terezkapolakova@gmail.com

Generálna skepsa nefunguje

Mgr. Filip KNIŽKA

Abstrakt

Tomáš Čana sa v článku *O metajazykovom odmietnutí zlomyselného klamára* primárne zameriava na kritiku Descartovej generálnej skepsy v diele *Meditácie o prvej filozofii*. Vrcholom Descartovho diela je objavenie prvej istoty v podobe *cogito ergo sum*, ktoré nachádza práve vďaka metóde generálnej skepsy. Čanova kritika je založená na rekonštrukcii lingvistického prístupu Ludwiga Wittgensteina. Čana tak poukazuje na problémy porozumenia Descartovmu prístupu, dokazuje nemožnosť uskutočnenia generálnej skepsy a zároveň narúša zmysel prvej istoty. Podľa Čanu nie je možné pochybovať o všetkom, pretože v takom prípade by sme museli pochybovať aj o jazyku, a to by znamenalo, že nemáme jazyk. Bez jazyka by sme vôbec nemohli pochybovať. Čana sa domnieva, že objav *cogito ergo sum* je odpoveďou na nezmyselnú otázku. V závere uvádza, že zmysel Descartových meditácií končí na konci prvej kapitoly. Cieľom príspevku je uskutočniť analýzu Čanovho článku. Domnievam sa, že spomenutá kritika má viacero nedostatkov, ktoré sa snažím v príspevku prezentovať, a tým aj preskúmať oprávnenosť kritiky na Descarta.

Kľúčové slová: meditácie, pochybnosť, generálna skepsa, cogito ergo sum, jazyk.

General Skepticism Doesn't Work

Mgr. Filip KNIŽKA

Abstract

Tomáš Čana, in the article *On the Metalanguage Rejection of the Malicious Liar*, primarily focuses on criticizing Descartes' general skepticism in his work *Meditations on First Philosophy*. The pinnacle of Descartes' work is the discovery of the first certainty in the form of *cogito ergo sum*, which he arrives at precisely through the method of general skepticism. Čana's criticism is based on a reconstruction of Ludwig Wittgenstein's linguistic approach. Čana points out the problems of understanding Descartes' approach, demonstrates the impossibility of carrying out general skepticism, and at the same time undermines the meaning of the first certainty. According to Čana, it is impossible to doubt everything, because in that case, we would have to doubt even language, which would mean we don't have language. Without language, we couldn't doubt at all. Čana believes that the discovery of *cogito ergo sum* is the answer to a nonsensical question. In conclusion, he states that the meaning of Descartes' meditations ends at the end of the first chapter. The aim of this paper is to conduct an analysis of Čana's article. I believe that the mentioned criticism has several shortcomings, which I try to present in the paper, thereby also examining the legitimacy of the criticism towards Descartes.

Keywords: meditations, doubt, general skepticism, cogito ergo sum, language.

Kontaktné údaje:

Mgr. Filip Knižka

Katedra filozofie a aplikovanej filozofie, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

knizka1@ucm.sk

Existenciálny rozmer filozofického života a diskurzu vo vzťahu k exemplárnej tradícii živých vzorov v Senecových listoch.

Dominik NOVOSÁD, MgA.

Abstrakt

Tento príspevok navrhuje spôsob ako ďalej skúmať vzájomný vzťah filozofického života a diskurzu, ktorý Pierre Hadot považuje za základnú existenciálnu charakteristiku antickej filozofie, a to skúmaním tradície živého vzorového vedenia v Senecových listoch. Počiatočná diskusia má za cieľ ukázať, že Seneca v skutočnosti zastáva názor, že filozofia nevyhnutne zahŕňa dokazovanie vlastného učenia prostredníctvom skutočných príkladov prežívaných výziev. Okrem toho tvrdím, že je to možno práve takéto chápanie filozofie, ktoré vyžaduje a umožňuje Senecovi prisúdiť osobitnú úlohu logike živého pozorovania a hodnotenia charakteristického pre rímsku exemplárnu tradíciu. Senecová exemplarita však skôr ako vnímaniu tradičných rímskych cností venuje hlavnú pozornosť spomínanej existenciálnej harmónii, ktorá sa od filozofov vyžaduje. Napríklad v *Ep.* 6 Seneca výslovne hovorí, že zapojiť sa do foriem príkladného spolunažívania, ktoré poskytuje prostredie filozofických škôl, znamená sledovať, či život mentora súhlasí s tým, čo učia. Tento proces učenia je podľa Senecu efektívnejší ako predpisné usmerňovanie. Zdá sa teda, že príklady ako živé modely poskytujú privilegovaný prístup k základnému aspektu filozofického života, ktorý sa často stráca v abstrakcii diskurzu, a zároveň predstavujú špecifický didaktický nástroj založený na takejto priamosti.

Kľúčové slová: Seneca, stoicizmus, exemplarita, existenčná voľba, filozofia ako umenie žiť.

The Existential Dimension of Philosophical Life and Discourse and Exemplary Tradition of Live Modeling in Seneca's *Epistles*.

Dominik NOVOSÁD, MgA.

Abstract

In this paper I propose a way to further examine the symbiotic relationship of philosophical life and discourse, that Pierre Hadot views as essential existential characteristic of ancient philosophy, by examining the tradition of live exemplary modelling in Seneca's *Epistles*. The initial discussion aims to show that Seneca does in fact hold the view that philosophy necessary involves proving what one preaches through actual instances of lived challenges. Moreover, I argue that it is likely such understanding of philosophy that calls for and allows Seneca to attribute a special role to the logic of direct observation and evaluation characteristic for the Roman exemplary tradition. Nonetheless, rather than perceiving traditional Roman virtues, Senecan exemplarity pays main attention to the mentioned existential harmony required of philosophers. In *Ep.* 6 Seneca explicitly says that to engage in forms of exemplary co-habitation, furnished by the setting of philosophical schools, means to observe whether mentor's life agrees with what they teach. In this way, *exempla* as forms of live modeling appear to furnish a privileged access to the essential aspect of philosophical life which is otherwise obscured in abstraction of discourse while at the same time presenting a specific didactic tool based on such directness.

Key words: Seneca, exemplarity, stoicism, philosophy as a way of life, existential choice.

Kontaktné údaje:

Dominik Novosád, MgA.

Katedra filozofie a aplikovanej filozofie, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

novosad2@ucm.sk

Zachovanie národnej identity ukrajinskej menšiny v Trnave a Trnavskom kraji: kultúrne a jazykové aspekty

Mgr. Tetiana KUCHER

Abstrakt

Vo svetle udalostí, ktoré sa odohrali 24. februára 2022 po ruskej invázii na Ukrajinu, sa výrazne zvýšil počet príslušníkov ukrajinskej menšiny v Trnave a Trnavskom kraji. Je prirodzené, že nárast menšiny formuje/mení jej potreby a možnosti. Ukrajinská menšina v Trnave, začleňujúca sa do nového spoločensko-kultúrneho prostredia, buduje nové kultúrne a sociálne väzby, čo následne ovplyvňuje jej formovanie. Cieľom nášho článku je preskúmať, ako sa ukrajinská menšina v Trnave snaží zachovať svoju národnú identitu prostredníctvom kultúrneho života, dodržiavania tradícií a zachovávaní jazyka. Sekundárnym cieľom je analyzovať ťažkosti, s akými sa v emigrácii stretávajú a aké riešenia nachádzajú pri realizácii svojich plánov. Na základe nášho výskumu, ktorý vykonávame od januára 2025 pomocou techniky rozhovorov s respondentami, môžeme tvrdiť, že hoci sa Ukrajinci v Trnave integrovali do väčšinovej spoločnosti, snažia sa zachovať svoju pôvodnú ukrajinskú kultúru. Snažia sa dodržiavať kalendárne zvyky a tradície, zúčastňovať sa sviatkov, podujatí, kde majú možnosť cítiť sa súčasťou ukrajinského národa a hovoriť svojim rodným jazykom.

Kľúčové slová: ukrajinská menšina, Slovensko, národná identita, kultúra, jazyk, zvyk.

Preserving of the national identity of the Ukrainian minority in Trnava and Trnava region: cultural and linguistic aspects

Mgr. Tetiana KUCHER

Abstract

In light of the events that took place on February 24, 2022, following the Russian invasion of Ukraine, the number of members of the Ukrainian minority in Trnava and the Trnava region has significantly increased. It is natural that the increase of a minority shapes/changes its needs and possibilities. The Ukrainian minority in Trnava is integrating into a new socio-cultural environment, building new cultural and social ties, which subsequently influence its formation. The aim of our article is to examine how the Ukrainian minority in Trnava strives to preserve its national identity through cultural life, adherence to traditions, and preservation of the language. The secondary goal is to analyze the difficulties they encounter in emigration and what solutions they find in implementing their plans. Based on our research, which we have been conducting since January 2025 using the interview technique with respondents, we can say that although Ukrainians in Trnava have integrated into the majority society, they are trying to preserve their original Ukrainian culture. They try to observe calendar customs and traditions, participate in holidays, events where they have the opportunity to feel part of the Ukrainian nation and speak their native language.

Keywords: Ukrainian minority, Slovakia, national identity, culture, language, custom.

Kontaktné údaje:

Mgr. Tetiana Kucher

Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

kucher1@ucm.sk

Postup politických úradov prvej inštanície na Slovensku v období medzivojnovkej ČSR pri verejných zhromaždeniach, schôdzach, štrajkoch, demonštráciách a výtržnostiach

Ing. Marcel DEMČÁK

Abstrakt

Politické úrady prvej inštanície boli z hľadiska verejnej správy, ako štátne správne úrady so všeobecnou príslušnosťou, súčasťou politickej správy medzivojnovkej ČSR. Z pohľadu inštančného postupu boli najnižšou politickou inštanciou, ktorá mala najmenšiu miestnu pôsobnosť, ale najväčšiu vecnú pôsobnosť. Ako samosprávne jednotky zabezpečovali vo svojom obvode vnútornú správu, ktorá zahŕňala administratívnu, prezidiálnu, priestupkovú a vojenskú agendu. V rámci prezidiálnej agendy vykonávali informačnú službu, ktorá slúžila k ochrane republiky a jej obyvateľstva. Príspevok sa zaoberá postupom politických úradov prvej inštanície pri verejných zhromaždeniach, verejných schôdzach, štrajkoch, demonštráciách a výtržnostiach, ktoré svojim charakterom narúšali verejný pokoj, verejný poriadok alebo bezpečnosť štátu. Zameriava sa najmä na práva a povinnosti úradov a nimi vysielaných úradníkov, spôsob spracovania správ a informovania príslušných nadriadených politických a policajných úradov. Dôvodom boli povojnové politické a hospodárske pomery, ktoré v značnej miere zmenili priebeh a spôsob verejných prejavov obyvateľstva. Nešlo už o tradičné nenásilné verejné prejavy obyvateľstva, ktoré sa končili zvyčajne za spevu pokojným rozchodom.

Kľúčové slová: okresný úrad, informačná služba, Ministerstvo pre Slovensko, četníctvo.

The procedure of the political offices of the first level in Slovakia during the interwar Czechoslovakia during public gatherings, meetings, strikes, demonstrations and riots

Ing. Marcel DEMČÁK

Abstract

From the point of view of public administration, the political offices of the first instance, as state administrative offices with general jurisdiction, were part of the political administration of the interwar Czechoslovakia. From the point of view of the instance procedure, they were the lowest political instance, which had the smallest local scope, but the largest substantive scope. As self-governing units, they ensured internal administration in their district, which included administrative, presidential, criminal and military agenda. As part of the presidential agenda, they performed an information service that served to protect the republic and its population. The paper deals with the procedure of first-instance political offices in public gatherings, public meetings, strikes, demonstrations and riots, which by their nature disturbed public peace, public order or state security. It mainly focuses on the rights and obligations of the offices and the officials sent by them, the way of processing reports and informing the relevant superior political and police offices. The reason was the post-war political and economic conditions, which significantly changed the course and manner of public expressions of the population. It was no longer a case of traditional non-violent public demonstrations of the population, which usually ended with singing and a peaceful parting.

Keywords: district office, information service, Ministry for Slovakia, gendarmerie.

Kontaktné údaje:

Ing. Marcel Demčák

Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

demcak1@ucm.sk

Príbeh oltára svätého Jána Nepomuckého z Handlovej

Mgr. Diana KMEŤOVÁ MIŠKOVIČOVÁ

Abstrakt

Príbeh oltára svätého Jána Nepomuckého začal v dielni významného sochára Dionýza Stanettiho, ktorý pôsobil v stredoslovenskej banskej oblasti. Na zákazku handlovského farára Michala Thurna Stanetti a jeho dielňa vyhotovili dva bočné oltáre s kompletnou sochárskou výzdobou pre handlovský Kostol svätej Kataríny Alexandrijskej. Prvý oltár bol zasvätený Panne Márii a druhý svätému Jánovi Nepomuckému. Oba oltáre zotrvali v Handlovej až do roku 1945, kedy bol kostol a veľká časť interiéru zbombardovaná. Torzá oboch oltárov boli prevezené do vtedajšieho Krajského nitrianskeho múzea v Bojniciach (dnes Slovenské národné múzeum – Múzeum Bojnice), sídliaceho v objekte národnej kultúrnej pamiatky Zámok Bojnice. Múzeum tieto torzá dlhodobo evidovalo a prípadné zreštaurovanie diela nebolo možné, pretože neexistoval žiadny archívny prameň, ktorý by bližšie popisoval pôvodný výzor oboch oltárov. Vo fotodokumentácii múzea sa nachádzali len fotografie zbombardovaného kostola, avšak bez oltárnej výzdoby. Všetko zmenil nález fotografie, ktorá zachytávala zbombardovanú časť priečnej lode kostola. Fotograf svojím objektívom zachytil torzá oltára Panny Márie a na opačnej strane len čiastočne poškodený oltár svätého Jána Nepomuckého. Na základe tejto fotografie začali odborní pracovníci múzea podrobný výskum a jeho výsledky by sme Vám radi predstavili.

Kľúčové slová: Kostol svätej Kataríny Alexandrijskej, Handlová, oltár, svätý Ján Nepomucký, Dionýz Stanetti.

The story of the altar of st. John of Nepomuk from Handlova

Mgr. Diana KMEŤOVÁ MIŠKOVIČOVÁ

Abstract

The story of the altar of St. John of Nepomuk began in the workshop of the important sculptor Dionýz Stanetti, who worked in the Central Slovak mining area. Commissioned by the parish priest of Handlová, Michal Thurn, Stanetti and his workshop made two side altars with complete sculptural decoration for the church of St. Catherine of Alexandria in Handlová. The first altar was dedicated to the Virgin Mary and the second to Saint John of Nepomuk. Both altars remained in Handlová until 1945, when the church and a large part of the interior was bombed. The torsos of both altars were taken to the then Regional Nitra Museum in Bojnice (today the Slovak National Museum - Bojnice Museum), located in the building of the national cultural monument Bojnice Castle. The museum had been registering these torsos for a long time and the eventual restoration of the work was not possible because there was no archival source that would describe the original appearance of the two altars in more detail. In the museum's photo documentation there were only photographs of the bombed church, but without the altar decoration. Everything was changed by the discovery of a photograph showing the bombed-out part of the transept. The photographer used his lens to capture the torso of the altar of the Virgin Mary and the only partially damaged altar of St. John of Nepomuk on the opposite side. On the basis of this photograph, the museum's experts have begun detailed research and we would like to present the results to you.

Keywords: Church of St. Catherine of Alexandria, Handlová, altar, St. John of Nepomuk, Dionýz Stanetti.

Kontaktné údaje:

Mgr. Diana Miškovičová Kmeťová

Katedra etnológie a mimoeurópskych štúdií, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

kmetova.miskovicova@ucm.sk

Sekcia filológie, psychológie a politológie

Prediktory klimatickej úzkosti

Mgr. Patrícia GAJDOŠOCIOVÁ

Abstrakt

Klimatická úzkosť je novovznikajúci psychologický fenomén, ktorý odráža emocionálne, kognitívne a behaviorálne reakcie jednotlivcov na klimatickú krízu. Je definovaná ako chronický, silný a stály strach z environmentálnej skazy a súvisí so stále viac sa meniacim a neistým prostredím, v ktorom žijeme. Cieľom tejto prehľadovej štúdie je analyzovať a sumarizovať kľúčové prediktory klimatickej úzkosti s cieľom hlbšie pochopiť jej príčiny, mechanizmy a dôsledky. Medzi hlavné prediktory klimatickej úzkosti patria demografické faktory (vek, pohlavie, vzdelanie), psychologické faktory (generalizovaná úzkostná porucha, vnímanie rizika, environmentálna identita), sociálne faktory (vedomosti o klimatickej zmene, mediálna expozícia) a skúsenosť s extrémnymi prírodnými katastrofami, ktoré vznikajú v dôsledku klimatickej zmeny. Táto prehľadová štúdia je prínosom vďaka interdisciplinárnemu pohľadu na prediktory klimatickej úzkosti, ktorý zahŕňa psychologické, sociologické a environmentálne vedy. Výsledky môžu prispieť k rozvoju efektívnych stratégií na zmiernenie negatívnych dôsledkov klimatickej úzkosti, podpore psychickej odolnosti voči environmentálnym stresorom a návrhu intervencií a zásahov slúžiacich na prevenciu a vysporiadanie sa s klimatickou úzkosťou.

Kľúčové slová: klimatická úzkosť, prediktory klimatickej úzkosti, demografické faktory, psychologické faktory, sociálne faktory, skúsenosť s extrémnymi prírodnými katastrofami.

Predictors of Climate Anxiety

Mgr. Patrícia GAJDOŠOCIOVÁ

Abstract

Climate anxiety is an emerging psychological phenomenon that reflects the emotional, cognitive, and behavioral responses of individuals to the climate crisis. It is defined as a chronic, intense, and persistent fear of environmental catastrophe and is associated with the increasingly changing and uncertain environment in which we live. The aim of this review study is to analyze and summarize the key predictors of climate anxiety in order to gain a deeper understanding of its causes, mechanisms, and consequences. Major predictors of climate anxiety include demographic factors (age, gender, education), psychological factors (generalized anxiety disorder, risk perception, environmental identity), social factors (knowledge of climate change, media exposure), and experiences with extreme natural disasters resulting from climate change. This review study is valuable due to its interdisciplinary perspective on the predictors of climate anxiety, encompassing psychological, sociological, and environmental sciences. The findings may contribute to the development of effective strategies to mitigate the negative effects of climate anxiety, support psychological resilience to environmental stressors, and design interventions aimed at preventing and coping with climate anxiety.

Keywords: climate anxiety, predictors of climate anxiety, demographic factors, psychological factors, social factors, experience with extreme natural disasters.

Kontaktné údaje:

Mgr. Patrícia Gajdošociová
Inštitút psychológie, Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove
gajdpatricia@gmail.com

„Televízne deti“ ako spoločenský a jazykový fenomén v juhovýchodnej Európe

Mag. Bernhard UNTERER, BA.

Abstrakt

Fenomén „televíznych detí“ opisuje generáciu, ktorá si v 90. rokoch a na prelome milénia osvojila znalosti nemčiny prostredníctvom intenzívneho sledovania televízie, bez cielenej jazykovej výučby. Po úvode, ktorý zhŕňa aktuálny stav výskumu, sa na túto tému nahliada zo sociolingvistickej perspektívy. Skúmajú sa externé aj interné faktory, ktoré prispeli ku vzniku tohto fenoménu. Okrem toho sa analyzuje, do akej miery neplánované a skoré osvojovanie cudzieho jazyka ovplyvnilo život tejto generácie. Osobitná pozornosť sa venuje otázke, ako tento jav formoval obraz nemecky hovoriacich krajín v minulosti i súčasnosti. Zároveň sa skúma, či a ako sa táto skúsenosť prejavila v ich ďalšom životnom smerovaní – predovšetkým pri voľbe povolania. V tejto súvislosti sa vytvára prepojenie s novou generáciou učiacich sa jazyky, ktorí si čoraz viac osvojujú a zdokonaľujú cudzie jazyky pasívnou konzumáciou moderných médií, ako sú videoplatformy, sociálne siete, streamovacie služby a seriály. Na záver sa analyzuje rozhovor ako kvalitatívna výskumná metóda na uchopenie tohto fenoménu, najmä v súvislosti s potenciálnym dizertačným projektom.

Kľúčové slová: televízne deti, sociolingvistika, rodinné prostredie, transkulturalita, profesijné dráhy.

„Fernsehkinder“ als Gesellschafts- und Spracherwerbsphänomen in Südosteuropa

Mag. Bernhard UNTERER, BA

Abstrakt

Das Phänomen der „Fernsehkinder“ beschreibt eine Generation von Kindern, die in den 1990er- und 2000er-Jahren ihre Deutschkenntnisse durch intensiven Fernsehkonsum und ohne gezielten Sprachunterricht erworben haben. Nach einer Einführung, die den aktuellen Forschungsstand zusammenfasst, wird eine soziolinguistische Perspektive auf das Thema eröffnet. Dabei werden sowohl externe als auch interne Faktoren untersucht, die zur Entstehung dieses Phänomens beigetragen haben. Außerdem wird analysiert, inwieweit das ungeplante, frühe Erlernen einer Fremdsprache das Leben dieser Generation geprägt hat. Besonderes Augenmerk gilt der Frage, wie das Bild, das diese Menschen damals und heute von deutschsprachigen Ländern hatten und haben, durch das Phänomen geprägt wurde. Zudem wird erörtert, ob und inwiefern sich dieses Erlebnis auf ihren späteren Lebensweg – insbesondere auf die Berufswahl – ausgewirkt hat. Dabei wird der Bogen zu einer neuen Generation von Sprachlernenden gespannt, die Fremdsprachenkenntnisse zunehmend durch den passiven Konsum moderner Medien wie Videoplattformen, soziale Netzwerke, Streams und Serien erwirbt und verbessert. Zuletzt wird das Interview als qualitative Forschungsmethode zur Erschließung des Phänomens beleuchtet, insbesondere im Hinblick auf ein mögliches Dissertationsvorhaben.

Schlagwörter: Fernsehkinder, Soziolinguistik, familiäres Umfeld, Transkulturalität, Berufsbilder.

Kontaktné údaje:

Mag. Bernhard Unterer, BA

Katedra germanistiky, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

unterer1@ucm.sk

Lyrické oživenie historických popových „hooks“ v súčasných médiách

Mgr. Eliseo GUARDADO SALGUERO

Abstrakt

Tento článok sa vracia k trom kľúčovým hudobným a literárnym pojmom: rytmus, rým a „hook“ v intermediálnom oživení troch historických populárnych piesní - „Surfin' Bird“ od The Trashmen, „The Man Who Sold The World“ od Davida Bowieho a „Stairway to Heaven“ od Led Zeppelin. Textové štruktúry týchto piesní sú analyzované pomocou literárnej analýzy s cieľom určiť, do akej miery sú takéto rytmické a rýmové háčiky liricky oživené v posterových verziách týchto piesní nielen v súčasných hudobných cover verziách, ale aj v iných mediálnych stvárneniach, napríklad v televíznej/streamovej reklame. Takto sa „hooks“ stávajú podstatnými pre intermediálne oživovanie, najmä pre intermediálny odkaz, ktorý prispieva k ich trvalému pôsobeniu na novšie generácie poslucháčov a skladateľov.

Kľúčové slová: rytmický „hook“, rýmový „hook“, intermediálne oživenie, komerčné písanie piesní, staré pop(ulárne) piesne.

The Lyrical Revival Of Vintage, Pop-Song Hooks In Contemporary Media

Mgr. Eliseo GUARDADO SALGUERO

Abstract

This article revisits three key musical and literary concepts: rhythm, rhyme, and hook in the intermedial revival of three vintage popular songs -The Trashmen's "Surfin' Bird," David Bowie's "The Man Who Sold The World" and Led Zeppelin's "Stairway to Heaven." The lyrical structures of these songs are analyzed, by means of literary analysis, to determine the lyrical extent such rhythm and rhyme hooks are revived in posterior versions of such songs not only in contemporary musical covers but also in other media portrayal such as television/streaming advertisement. In that way, hooks become essential for intermedial revival, especially for intermedial legacy, which contributes to their perpetual impact on newer generations of listeners and composers.

Key Words: rhythm hook, rhyme hook, intermedial revival, commercial songwriting, (vintage) pop(ular) songs.

Kontaktné údaje:

Mgr. Eliseo Guardado Salguero

Inštitút anglistiky a amerikanistiky, Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

eliseo.guardadosalguero@smail.unipo.sk

Štruktúry tvorené *multi-* a *poly-* v anglickej botanickej terminológii

Mgr. Veronika HUDÁKOVÁ

Abstrakt

Predpony *multi-* a *poly-* spadajú do skupiny kvantitatívnych predpôn, označujúcich kvantifikáciu a mieru. Bauer a kol. (2013) priradujú tieto dve predpony pod označenie „číselné predpony“, z dôvodu ich významu označeného ako „veľa“. Predpony sú viazanými prvkami, ktoré sa pripájajú pred voľné morfémy a upravujú základ slov. Avšak *multi-* a *poly-*, ako to skúmal Marchand (1966), spadajú mimo rozsah predpôn a patria do kategórie internacionálnych slovotvorných prostriedkov. Ako cudzie prvky latinského (*multi-*) a gréckeho (*poly-*) pôvodu sa ich používanie sústreďuje najmä na vedeckú terminológiu. Pomerne veľkú vzorku hesiel vytvorených predponami možno vidieť v analýze anglických botanických slovníkov. Cieľom tohto príspevku je preto preskúmať stav položiek, ku ktorým sa v anglickej botanickej terminológii *multi-* a *poly-* viažu. Etymológia hesiel zozbieraných z troch botanických slovníkov bola preskúmaná v Oxford English Dictionary, aby sa slovné štruktúry podrobne analyzovali. Prezentácia zvýrazní položky, ktoré si *multi-* a *poly-* vyberú ako svoje základy, čím sa objasní stav predpôn.

Kľúčové slová: internacionálne slovotvorné prostriedky, slovotvorba, botanická terminológia, slovné štruktúry.

The structures formed by multi- and poly- in English botanical terminology

Mgr. Veronika HUDÁKOVÁ

Abstract

Prefixes *multi-* and *poly-* fall into a group of quantitative prefixes, denoting quantification and measure. Bauer et al. (2013) assign the two prefixes under the label ‘number prefixes’, as they are marked as meaning ‘many’. Prefixes are bound elements which attach in front of free morphemes, modifying the base words. However, *multi-* and *poly-*, as was examined by Marchand (1966), fall outside of the scope of prefixes and fit into the category of ‘combining forms’. As foreign elements of Latin (*multi-*) and Greek (*poly-*) origin, their usage is centred mainly around scientific terminology. A comparatively large sample of entries created by the prefixes can be seen in an analysis of English botanical dictionaries. This paper thus aims to examine the status of the items to which *multi-* and *poly-* attach to in English botanical terminology. The etymology of the entries collected from three botanical dictionaries was explored in Oxford English Dictionary to analyse the structures in detail. The presentation will highlight the items that *multi-* and *poly-* choose as their bases, clarifying the status of the prefixes in the process.

Key words: combining forms, prefixation, word formation, botanical terminology, word structures.

Kontaktné údaje:

Mgr. Veronika Hudáková

Katedra anglistiky a amerikanistiky, Filozofická fakulta

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

veronika.hudakova@student.upjs.sk

Podobnosti a rozdiely v českej a slovenskej recepcii súčasnej ruskej prózy

Bc. Klára KORMUTHOVÁ

Abstrakt

V danom príspevku sa autor venuje recepcii súčasnej ruskej prózy v prostredí našom a českom. Príspevok je zameraný komparatívne, autor sa snaží identifikovať hlavné podobnosti a prípadné rozdiely v reflexii ruskej literatúry. Základom sú analýzy článkov z českého literárneho časopisu A2 z rokov 2005-2023, ktorý mapuje dianie na svetovej kultúrnej scéne, doplnené o vedecké práce dr. Josefa Šaura, v porovnaní s prácami slovenských rusistov, napr. prof. Márie Kusej a i. Hlavnými kritériami príspevku je vymedzenie všeobecnej politiky českých a slovenských vydavateľstiev vo vzťahu k ruskej literatúre vzhľadom na aktuálnu politickú situáciu, aké romány sú najčastejšie prekladané a akým spôsobom sú v českom a slovenskom prostredí interpretované. Príspevok sa zaoberá obdobím najnovšej histórie, približne od 90.rokov 20.st. do súčasnosti, teda obdobím poznačeným hlbokými spoločenskými zmenami a transformáciou socialistickej spoločnosti do postsocialistickej, pričom tento proces prebiehal v rôznych krajinách rôznym spôsobom. Vnímanie a postoje ku kultúre a literatúre svetovej veľmoci, s ktorou sme my, Česi a Slováci, zdieľali spoločnú históriu, sa prelínajú s aktuálnym dianím na politickej scéne a vplývajú na utváranie verejnej mienky.

Kľúčové slová: súčasná ruská próza, česká a slovenská recepcia, postsocialistická transformácia, aktuálna politická situácia.

Сходства и отличия чешской и словацкой рецепций современной русской прозы

Вс. Klára KORMUTHOVÁ

Аннотация

В данной статье автор занимается рецепцией современной русской прозы в нашей и чешской среде. Цель статьи – сравнительная характеристика, где автор старается идентифицировать основные сходства и отличия в восприятии русской литературы. Автор опирается на анализы статей из чешского литературного журнала A2 из 2005-2023 годов, исследующего происходящее на мировой культурной сцене, дополненные научными работами доктора Йосефа Шаура, в сравнении с работами словацких русистов, например профессора Марии Кусой и др. В статье будем в основном рассматривать общую политику чешских и словацких издателей по отношению к русской литературе смотря на актуальную политическую обстановку, какие романы переводятся чаще всего и каким образом их интерпретируют в чешской и словацкой среде. Статья рассматривает новейшую эру, примерно с 1990-ых годов XX века, эру затронутую глубокими переменами и трансформацией социалистического общества, проходящих в разных странах по разному. Восприятие и отношение к культуре и литературе мировой державы, с которой мы, чехи и словаки, разделяем общую историю, сливаются с актуальной политической обстановкой и оказывают влияние на формирование общественного мнения.

Ключевые слова: современная русская проза, чешская и словацкая рецепция, постсоциалистическая трансформация, актуальная политическая обстановка.

Kontaktné údaje:

Вс. Klára Kormuthová

Katedra rusistiky a východoeurópskych štúdií , Filozofická fakulta

Univerzita Komenského v Bratislave

klara.kormuthova@gmail.com

Ruské a slovenské parémie s komponentmi „oheň“ a „voda“: pokus o lingvokulturologickú analýzu

Mgr. Mikhail KIPCHATOV

Abstrakt

Tento článok sa venuje porovnávacej lingvokulturologickej analýze ruských a slovenských parémií s komponentmi „oheň“ a „voda“. Aktuálnosť výskumu je podmienená rastúcim záujmom o štúdium národno-kultúrnej špecifiky jazykových jednotiek v rámci antropocentrickej paradigmy modernej lingvistiky. Paremiologický fond jazyka sa považuje za jednu z najvýznamnejších kultúrnych vrstiev, v ktorej sa odrážajú osobitosti vnímania sveta a hodnotové orientácie národa. Archetypy „oheň“ a „voda“ sú kľúčovými prvkami materiálnej a duchovnej kultúry, ktoré slúžia ako zdroje obraznosti v umení a literatúre. Tieto živly sú vnímané ako mystické obrazy schopné podporovať a ničiť život, očisťovať a devastovať. Práca skúma sémantické a štrukturálne osobitosti parémií s komponentmi „oheň“ a „voda“ v ruskom a slovenskom jazyku, odhaľuje podobnosti a rozdiely v obrazných predstavách dvoch slovanských národov spojených s konceptmi „oheň“ a „voda“. Osobitná pozornosť sa venuje analýze kultúrnych konotácií a metaforických prenosov zakotvených v parémiách. Výskum prispieva k rozvoju porovnávacej paremiológie a lingvokulturológie a tiež pomáha prehĺbiť pochopenie národno-kultúrnej špecifiky ruského a slovenského jazykového obrazu sveta.

Kľúčové slová: lingvokulturológia, paremiológia, príslovia, porekadlá, ruský jazyk, slovenský jazyk.

Русские и словацкие поговорки с компонентами «огонь» и «вода»: попытка лингвокультурологического анализа

Mgr. Mikhail KIPCHATOV

Аннотация

Данная статья посвящена сопоставительному лингвокультурологическому анализу русских и словацких поговорок с компонентами «огонь» и «вода». Актуальность исследования обусловлена возрастающим интересом к изучению национально-культурной специфики языковых единиц в рамках антропоцентрической парадигмы современной лингвистики. Поговорочный фонд языка признается одним из наиболее культурнонасыщенных пластов, в котором отражаются особенности мировосприятия и ценностные ориентиры народа. Архетипы «огонь» и «вода» являются ключевыми элементами материальной и духовной культуры, выступают источниками образности в искусстве и литературе. Эти стихии воспринимаются как мистические образы, способные поддерживать и разрушать жизнь, очищать и уничтожать. В работе рассматриваются семантические и структурные особенности поговорок с компонентами «огонь» и «вода» в русском и словацком языках, выявляются сходства и различия в образных представлениях двух славянских народов, связанных с концептами «огонь» и «вода». Особое внимание уделяется анализу культурных коннотаций и метафорических переносов, закрепленных в поговорках. Исследование вносит вклад в развитие сопоставительной поговорологии и лингвокультурологии, а также способствует углублению понимания национально-культурной специфики русской и словацкой языковых картин мира.

Ключевые слова: лингвокультурология, поговорология, поговорки, русский язык, словацкий язык.

Kontaktné údaje:

Mgr. Mikhail Kipchatov
Katedra rusistiky, Filozofická fakulta
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
kipchatov1@ucm.sk

Sentimentalizmus na pozadí „Cesty J. J. Rousseaua do Parakletu“ v preklade V. A. Žukovského

Mgr. Alexander HRIČKO

Abstrakt

Príspevok sa venuje problematike umeleckého prúdu druhej polovice 18. a prvej polovice 19. storočia sentimentalizmu na pozadí „Cesty J. J. Rousseaua do Parakletu“ v preklade V. A. Žukovského. Cieľom je identifikovať a opísať tvorivú literárnu činnosť francúzskeho osvietenca Jeana – Jacquesa Rousseaua na základe diela nemeckého publicistu Garlieba Helwiga Merkel a zdefinovať preromantické literárne prvky, ktoré boli použité autorom a prekladateľom daného literárneho diela. Rousseau hľadal pravdu práve v pocitoch, a preto hlavné roly v jeho dielach patria srdečným ľuďom, obdarovaným, ako hovorí ich autor, romantickou predstavivosťou. Tvorba Rousseaua, vrátane jeho diela "Vyznania", ukazuje jeho filozofické a emocionálne presvedčenia, v ktorých sa často objavuje téma ľudskej slobody a nepochopenia. V svojej literatúre zameriava na vzťahy medzi jednotlivcami a spoločnosťou, pričom uplatňuje naratívne formy, ako sú denníky, listy či cestopisné príbehy, ktoré umožňujú hlbšie pochopenie vnútorného sveta postáv. Rousseau sa tiež vyznačuje svojím romantickým pohľadom na svet, ktorý sa neskôr stal dôležitým predpokladom pre rozvoj romantizmu v literatúre. Autor uvádza konkrétne príklady v diele, ktoré sú zjavným prejavom preromantického obdobia, ktoré Žukovskij opisuje z hľadiska sémantiky rôznymi výrazmi a zaujímavými slovnými spojeniami. Taktiež autor v článku uvádza konotácie s inými dielami ruských autorov, ktoré sú obsiahnuté v uvedenom literárnom diele.

Kľúčové slová: Jean - Jacques Rousseau, sentimentalizmus, romantizmus, literatúra, pocity.

Сентиментализм на фоне «Путешествия Ж. Ж. Руссо в Параклеть» в переводе В. А. Жуковского

Mgr. Alexander HRIČKO

Аннотация

Статья посвящена проблематике художественного направления второй половины XVIII и первой половины XIX века – сентиментализма – на примере «Путешествия Ж. Ж. Руссо в Параклеть» в переводе В. А. Жуковского. Целью является идентификация и описание творческой литературной деятельности французского просветителя Жана-Жака Руссо на основе произведения немецкого публициста Гарлиба Хельвига Меркеля и определение преромантических литературных элементов, использованных автором и переводчиком данного произведения. Руссо искал истину в чувствах, поэтому главные роли в его произведениях отводятся сердечным людям, наделённым, как утверждает сам автор, романтическим воображением. Творчество Руссо, включая его произведение «Исповедь», отражает его философские и эмоциональные убеждения, в которых часто поднимаются темы человеческой свободы и непонимания. В своей литературе он акцентирует внимание на отношениях между индивидом и обществом, применяя такие повествовательные формы, как дневники, письма и путевые заметки, что позволяет глубже понять внутренний мир персонажей. Руссо также выделяется своим романтическим взглядом на мир, который впоследствии стал важным предпосылкой для развития романтизма в литературе. Автор приводит конкретные примеры из произведения, которые являются проявлением преромантического периода, описанного Жуковским с точки зрения семантики через различные выражения и интересные словосочетания. Также в статье автор указывает на коннотации с другими произведениями русских авторов, присутствующие в данном литературном произведении.

Ключевые слова: Жан-Жак Руссо, сентиментализм, романтизм, литература, чувства.

Kontaktné údaje:

Mgr. Alexander Hričko

Katedra rusistiky, Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

alexander.hricko@smail.unipo.sk

Jazyková osobnosť emigranta do zámoria z bývalého okresu Giraltovce a jej odraz v jazyku a literatúre

Mgr. Dominik GAZDIČ

Abstrakt

Sprievodným javom emigrácie do zámoria z bývalého okresu Giraltovce je jej vplyv na jazyk society tejto časti severovýchodného Uhorska. Navrátiliec zo zámoria si so sebou prinášal nielen zarobené peniaze, ale aj nový jazykový obraz sveta, v ktorom pred emigráciou žil. Tento nový pohľad dokazoval aj amerikanizmami, ktorými demonštroval nielen svoju emigráciu, ale aj to, že sa vrátil ako „nový človek“, s novými zvyklosťami, oblečením a často i prístupom k životu. Svojím slovníkom, samozrejme, demonštroval aj empatiu s národom, s ktorým síce neprežil len dni radosti a pokoja, ale umožnil mu aspoň čiastočne pozdvihnúť jeho sociálny status či už spomínanými novotami, ale najmä zárobkom, keďže sociálny determinant bol alfou a omegou emigrácie do zámoria. V našom príspevku si predstavíme vplyv americkej formy anglického jazyka na jazyk emigranta. Základnou bázou pre túto demonštráciu poslúžili ako ľudová slovesnosť, keďže v nej je najautentickejšie zachovaná živá reč vtedajšieho ľudu, tak aj novinové články, v ktorých sa taktiež zachovalo množstvo amerikanizmov a sčítanie ľudu 1930, v ktorom je zachytená dialektná forma amerických miest.

Kľúčové slová: emigrácia, Slovania, neslovanské etniká, písomné pramene, komparácia, Amerikáni.

Языковая личность зарубежного эмигранта из бывшего района Гиралтовце и ее отражение в языке и литературе

Mgr. Dominik GAZDIČ

Аннотация

Иммиграция в заморские страны из бывшего района Гиралтовце повлекла за собой внедрение английского языка в язык общества этого района на северо-востоке Венгрии. Вернувшийся из-за границы привез с собой не только заработанные деньги, но и новые концепты, которые интегрировались в его картину мира, формируемой в его сознании до того. Этот новый взгляд на мир, или же, «новую картину мира» он демонстрировал и посредством американизмов. Их использованием он не демонстрировал только то, что побывал за рубежом, но и освоение им новой личностной роли, условиями которого являлись и новые порядки, новый стиль одежды и новый подход к жизни вообще. Конечно, его словарный запас взаимосвязан с его уровнем межкультурной эмпатии к людям, взаимодействуя с которыми пережил не только дни радости и мира. Несмотря на это, благодаря их содействию он хотя бы частично повысил свой социальный статус, или уже упоминаемыми порядками, ну прежде всего благодаря заработку. Кстати, экономическая причина являлась основной причиной иммиграции. В нашей статье мы продемонстрируем влияние американского варианта английского языка на язык эмигранта. Базой нам послужат устное народное творчество, поскольку оно наиболее точно соответствует живой речи людей того времени; газетные статьи, в которых также сохранилось много американизмов и перепись населения (Чехословакии) 1930 года, благодаря которой сохранились диалектные географические названия американских топонимов.

Ключевые слова: эмиграция, славяне, неславянские народы, письменные источники, сравнение, вернувшиеся эмигранты.

Kontaktné údaje:

Mgr. Dominik Gazdič

Slavistický ústav Jana Stanislava SAV, v. v. i.

dominik.gazdic@ukf.sk

Film T-34 cez prizmu teórie Vladimira Proppa

Mgr. Lenka VRAŽDOVÁ

Abstrakt

Príspevok sa zameria na analýzu ruského vojnového filmu *T-34* (2019) prostredníctvom schémy vypracovanej Vladimirom Proppom v prácach o morfológii rozprávok. Proppova teória, založená na analýze základných funkcií postáv a „gramatike“ rozprávok, je aplikovaná na dej filmu s cieľom odhaliť archetypálne vzorce, ktoré podmieňujú jeho naratívnu výstavbu. Hoci V. Propp vyvinul svoju metodológiu na analýzu ľudových rozprávok, tento prístup sa ukazuje ako užitočný aj pri interpretácii modernej kinematografie. Analýza skúma, do akej miery film *T-34* využíva tradičné motívy rozprávok, postavy (hrdina, škodca, odosielateľ, ...) a základné princípy, ako napr. „hrdinská cesta“, prechod protagonistu sériou skúšok, pričom jednotlivé dejové úseky korelujú s Proppovými funkciami, ako sú „odoslanie hrdinu“, „potrestanie škodcu“ či „nález čarovného prostriedku“. Zároveň sa pozornosť venuje ideologickým a kultúrnym aspektom filmu, ktoré môžu byť zakotvené v Proppovej schéme, a ich vzťahu k ruskej historickej a filmovej tradícii, vrátane ruského nacionalizmu, mytologizácie Veľkej vlasteneckej vojny a romantizácie vojakov. Príspevok má za úlohu priniesť nové poznatky o možnosti aplikácie štrukturalistických prístupov na modernú ruskú vojnovú kinematografiu a zároveň otvára otázky, akým spôsobom sa ruské filmy o Veľkej vlasteneckej vojne inšpirujú „gramatikou“ rozprávok.

Kľúčové slová: vojnový film, ruská kinematografia, Propp, archetyp, funkcia.

Фильм Т-34 сквозь призму Владимира Проппа

Mgr. Lenka VRAŽDOVÁ

Аннотация

Доклад будет посвящен анализу российского военного фильма «Т-34» (2019) через разработанную Владимиром Проппом схему морфологии сказок. Теория Проппа, основанная на анализе основных функций персонажей и «грамматики» сказок, применяется к сюжету фильма с целью выявления архетипических закономерностей, обуславливающих его повествовательное построение. Несмотря на то что В. Пропп разработал свою методологию для анализа народных сказок, этот подход оказывается полезным и в интерпретации современного кинематографа. В ходе анализа рассматривается, в какой степени в фильме «Т-34» используются традиционные сказочные мотивы, персонажи (герой, вредитель, отправитель, ...) и основные принципы, такие как «путешествие героя», прохождение главного героя через серию испытаний, а также то, как отдельные сюжетные части коррелируют с функциями Проппа, такими как «отправка героя», «вредитель побеждается» или «получение волшебного средства». При этом уделяется внимание идеологическим и культурным аспектам кинематографии, которые могут исходить из схемы Проппа, и их связи с российской исторической и кинематографической традицией, включая русский национализм, мифологизацию Великой Отечественной войны, романтизацию солдат. Доклад представит новые рассуждения о возможности применения структуралистских подходов к современному российскому военному кинематографу и в то же время ставит вопросы о том, как российские фильмы о Великой Отечественной войне вдохновляются «грамматикой» сказок.

Ключевые слова: военный фильм, российское кино, Пропп, архетип, функция.

Kontaktné údaje:

Mgr. Lenka Vraždová

Katedra filozofie východoeurópskych štúdií, Filozofická fakulta

Univerzita Komenského v Bratislava

vrazdova5@ucm.sk

Pragmatické aspekty medzijazykovej homonymie na materiáli rusko-slovenských interlingválnych homoným

Mgr. Samuel ŽEŇUCH

Abstrakt

V príspevku sa autor venuje problematike interlingválnej rusko-slovenskej homonymie a pragmatickým aspektom medzijazykovej homonymie. Snaží sa charakterizovať rozdiely v ponímaní vnútrojazykovej homonymie v konfrontácii s polysémiou a paronymiou. Poukazuje na základné vymedzenia a definície medzijazykovej homonymie, porovnáva tento jav s podobnými javmi v jazykovej praxi, ako napríklad medzijazyková paronymia a falošní priatelia prekladateľa. Osobitná pozornosť je v príspevku venovaná odlišeniu medzijazykovej homonymie a medzijazykovej paronymie a základným faktorom, ktoré vplývajú na zaradenie jednotlivých medzijazykových lexikálnych párov k homonymickým, či paronymickým jednotkám. Autor v príspevku predkladá základné hypotézy charakterizujúce pragmatické aspekty medzijazykovej homonymie. Definuje tieto aspekty ako (extra)lingvistické vlastnosti slova, ako napríklad frekvencia využitia slova v reči, miera podobnosti jednotlivých slov, medzijazykových homoným, sémantický typ medzijazykových homoným, sféra využitia jednotiek a štylistické zaradenie jednotiek. Predpokladáme, že uvedené pragmatické aspekty by mali na základe predložených hypotéz vplývať na medzijazykovú negatívnu, prípadne pozitívnu interferenciu. Jednotlivé pragmatické aspekty autor predstavuje pomocou viacerých príkladov z materiálu rusko-slovenských medzijazykových homonymických párov.

Kľúčové slová: vnútrojazyková homonymia, medzijazyková homonymia, falošní priatelia prekladateľa, pragmatické aspekty, interferencia.

Прагматические аспекты межъязыковой омонимии на фоне русско-словацких межъязыковых омонимов

Mgr. Samuel ŽEŇUCH

Аннотация

В данной статье автор рассматривает проблему межъязыковой русско-словацкой омонимии и прагматические аспекты межъязыковой омонимии. Он пытается охарактеризовать различия в концепции внутриязыковой омонимии в противостоянии с полисемией и паронимией. Выделяет основные определения и дефиниции межъязыковой омонимии, сравнивает это явление с аналогичными явлениями в языковой практике, такими как межъязыковая паронимия и ложные друзья переводчика. Особое внимание в работе уделяется разграничению межъязыковой омонимии и межъязыковой паронимии, а также основным факторам, влияющим на отнесение тех или иных межъязыковых лексических пар к омонимичным или паронимичным единицам. В статье автор выдвигает основные гипотезы, характеризующие прагматические аспекты межъязыковой омонимии. Он определяет эти аспекты как (экстра)лингвистические свойства слова, такие как частота употребления слова в речи, степень сходства отдельных слов, межъязыковых омонимов, семантический тип межъязыковых омонимов, сфера употребления единиц, стилистическая классификация единиц. Предполагаем, что указанные прагматические аспекты должны, исходя из выдвинутых гипотез, влиять на межъязыковую отрицательную или положительную интерференцию. Автор раскрывает отдельные прагматические аспекты на нескольких примерах из материала русско-словацких межъязыковых омонимических пар.

Ключевые слова: внутриязыковая омонимия, межъязыковая омонимия, ложные друзья переводчика, прагматические аспекты, интерференция.

Kontaktné údaje:

Mgr. Samuel Žeňuch

Katedra rusistiky, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

zenuch1@ucm.sk

Современные русскоязычные антипословицы в комментариях социальной сети YouTube

Mgr. Alina URAZBEKOVA

Аннотация

Антипословицы, опираясь на традиции и опыт носителей локальной языковой картины мира, наглядно отображают современные нам общественные процессы и социокультурные явления. Интернет-тексты, в том числе и комментарии в социальных сетях, являются удобной площадкой для самовыражения пользователей, актуализирующих свою речь преобразованными паремиями-трансформами. На авторские переделки пословиц указывал еще В. П. Жуков в 1966 году; не удивительно, что с тех пор объем и диапазон вариативности антипословиц только увеличился, маркируя их неограниченную адаптивность к постоянно изменяющейся повестке вокруг. В нашем докладе мы проанализируем современные русскоязычные антипословицы, употребленные под видео общественно-политической направленности в социальной сети YouTube в 2024-2025 гг. Мы согласны с утверждением В. Мидера, заявляющего, что антипословицы представляют собой критическую реакцию на мировоззрение, выраженное в, казалось бы, устаревших пословицах: приведем соответствующие примеры, опишем их связь с окружающей действительностью и потенциальную степень культурной значимости, а также выявим механизмы трансформации традиционных паремий. Современные паремии изучаются разноаспектно в разных странах мира, что говорит об их популярности и востребованности в обществе.

Ключевые слова: социальная сеть, комментарий, дискурс, современный русский язык, антипословица, YouTube.

Súčasn \acute{e} ruskojazyčné antipríslov \acute{a} v komentároch na sociálnej sieti YouTube

Mgr. Alina URAZBEKOVA

Abstrakt

Antipríslov \acute{a} , opierajúce sa o tradície a skúsenosti nositeľov miestneho jazykového obrazu sveta, nápadne odrážajú súčasn \acute{e} spoločenské procesy a sociokultúrne javy. Internetové texty vrátane komentárov na sociálnych sieťach sú vhodnou platformou na sebavyjadrenie používateľov, ktorí svoj prejav aktualizujú transformovanými parémiami. Na autorské pretváranie prísloví upozornil V. P. Žukov už v roku 1966; nečudo, že odvtedy sa objem a rozsah variácií antiprísloví len zväčšil, čo odkazuje na ich neobmedzenú prispôsobivosť neustále sa meniacim spoločenským okolnostiam. V našom príspevku budeme analyzovať súčasn \acute{e} ruskojazyčné antipríslov \acute{a} používané pod videami spoločensko-politického charakteru na sociálnej sieti YouTube v rokoch 2024 - 2025. Súhlasíme s tvrdením V. Miedera, ktorý uvádza, že antipríslov \acute{a} predstavujú kritickú reakciu na svetonázor vyjadrený v zdanlivo zastaraných prísloviach: uvedieme relevantné príklady, opíšeme ich vzťah k okolitému svetu a potenciálnu mieru kultúrnej hodnoty a identifikujeme mechanizmy transformácie tradičných paremií. Súčasn \acute{e} parémie sa v rôznych krajinách sveta skúmajú z rôznych aspektov, čo svedčí o ich popularite a o ich využití v spoločnosti.

Kľúčové slová: sociálna sieť, komentár, diskurz, súčasn \acute{a} ruský jazyk, antipríslov \acute{e} , YouTube.

Kontaktné údaje:

Mgr. Alina Urazbeková

Katedra rusistiky, Filozofická fakulta

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

urazbekova1@ucm.sk

Štrukturalizácia hegemonie v epoche vzniku subordinovaných kontraideológií

Mgr. Martin ŠOMAN

Abstrakt

Príspevok je pokračovaním dlhotrvajúceho výskumu ideológií, ktorého základnou črtou je interdisciplinárny prístup, pozostávajúci z poznatkov politológie, filozofie, histórie, psychológie či kvantovej fyziky, pričom je doplnený o nesúrodé a zväčša protichodné východiskové pozície, tvoriace základnú os chápania fungovania ideologických rámcov. Tento prístup vyústil vo viaceré príspevky v rozličných publikáciách, práce či prednášky. Zároveň je jedným z najväčších výstupov teoretický koncept trojuholníka politických priorít, ktorý bol už viackrát rozširovaný. Výskum zahŕňa okrem spomínaných aspektov dôraz na dialektické chápanie ideologických javov. Tento konkrétny príspevok ma za cieľ komplexne nazrieť na meniacu sa štruktúru hegemonne pôsobiacej ideológie, počas obdobia, kedy v rámci jej pôsobnosti dochádza k vzniku podriadených, no od nej závislých ideológií, prezentujúcich sa, ako možná alternatíva. Zároveň je dôležitou súčasťou zameranie sa na vzájomne pôsobenie ideálu a reality, ktorých korózia vytvára podmienky, kedy sa stávajú oba pojmy nezlučiteľnými s ich kladným vnímaním členov spoločnosti. Takisto sa budeme snažiť zodpovedať otázky ohľadom opodstatnenosti kontraideológií, dôvodov ich vzniku a poskytnúť detailnú analýzu ich vzťahu s hegemonne postavenou ideológiou.

Kľúčové slová v slovenskom jazyku: hegemonia, ideológie, štrukturalizácia, vznik.

Structuring of hegemony in the age of the emergence of subordinate counterideologies

Mgr. Martin ŠOMAN

Abstract

This paper continues a long-term research project on ideologies, characterized by an interdisciplinary approach that integrates insights from political science, philosophy, history, psychology, and even quantum physics. The study is further enriched by diverse and often contradictory foundational perspectives, forming the core axis for understanding the functioning of ideological frameworks. This approach has resulted in multiple contributions across various publications, research works, and lectures. One of its most significant theoretical outputs is the concept of the triangle of political priorities, which has undergone several expansions. Beyond these aspects, the research places particular emphasis on the dialectical understanding of ideological phenomena. The present study aims to provide a comprehensive analysis of the evolving structure of a hegemonically dominant ideology during periods when subordinate yet dependent ideologies emerge within its sphere, presenting themselves as potential alternatives. Additionally, a key focus is placed on the interplay between ideal and reality, whose corrosion creates conditions in which both concepts become irreconcilable with their positive perception by members of society. Furthermore, this study seeks to address questions regarding the legitimacy of counter-ideologies, the reasons for their emergence, and to provide a detailed analysis of their relationship with the hegemonic ideology.

Keywords: hegemony, ideologies, structuration, emergence.

Kontaktné údaje:

Mgr. Martin Šoman

Katedra politológie, Filozofická fakulta

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

martin.soman@upjs.sk

Interdisciplinárna doktorandská konferencia

LOQUERE VI

Zborník abstraktov

Zostavili: Samuel Žeňuch – Ľubomír Haršány

Návrh obálky: Ľubomír Haršány

Počet strán: 54

© Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2025

© Autori jednotlivých abstraktov

Vydavateľ: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Filozofická fakulta

Prvé vydanie, 2025

Publikované: <https://ff.ucm.sk/sk/interdisciplinarna-doktorandska-konferencia-loquere/>

Trnava 2025

ISBN 978-80-572-0495-4